

“Men lille Peter Spillemann løp hjem og sladret!”

Konfidensialitet, lojalitet og varslingsplikt i et aktørperspektiv

---

Bente Gullveig Alver
Universitetet i Bergen

Hva vil jeg belyse?

- De forskningsetiske utfordringer forskeren kan møte når hun eller han skvises mellom
  - lovens påbud,
  - forskningsetiske refleksjoner knyttet til konfidensialitet, lojalitet og varslingsplikt.
- Jeg spør:
  - Kan det lovmessig beste være det etisk verste?
  - Kan det etisk beste være det lovmessig verste?

Ideelle krav til kvalitativ metode

- Nedbygging av det hierarkiske forhold mellom forsker og den det forskes på. Tilstrebelse av et tillitsfullt jeg-du forhold.
- Dybde i dokumentasjonen.
- Nyanserte, tette beskrivelser fremfor det gjennomsnittlige.
- Dokumentasjon av informantens forståelse.
- Nærhet til det individ eller den gruppe som studeres – og til forskningsfeltet.

Konfidensialitet

- Konfidensialitet består i at informasjon begrenses til dem som er gitt adgang til å ha tilgang til den.
- Det er viktig at den som gir informasjon, har tillit til forskerens løfte om konfidensialitet.
- Kravet om konfidensialitet skjerpes
  - med graden av informasjonens sensitivitet,
  - med hvor utsatt den det forskes på er,
  - og med hvor utsatt forskeren er.

Hva tapes ved anonymisering?

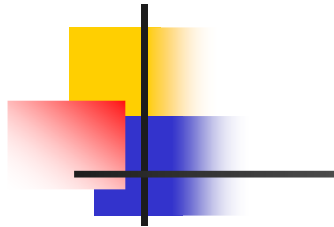
- Anonymisering gjør det vanskeligere
  - å kombinere forskjellige kildetyper,
  - å sette ting i kontekst,
  - å bruke muntlige sitater i tekst,
  - å kontrollere forskningsresultater,
  - å oppbevare original forskningsdokumentasjon.
- For informantene vil en konsekvens av anonymisering være at de blir gjort kollektivt ansvarlige for holdninger, meninger og vurderinger.

Oppheving av anonymisering

- Anonymiseringen kan bli opphevet – og konfidensialiteten dermed brutt
  - av informantene selv,
  - av det mellomledd som skaffer informanter,
  - av journalister,
  - av andre forskere,
  - av forskeren selv i ettertid,
  - av lovpålagt varslingsplikt etter straffeloven.

ADVARER: Justisminister Knut Storberget og barneminister Audun Lysbakken ga i går en felles advarsel til trossamfunn og andre som tror at taushetsplikten står over straffeloven. – Trossamfunn er ingen frisoner. Overgrep mot barn skal anmeldes, og plikten til dette skjerpes og klargjøres, skrev Lysbakken på Twitter. Foto: Kristoffer Egeberg

Truer med fengsel

Justisminister Knut Storberget er sjokkert over tausheten i Den katolske kirke i Norge. Nå kommer han med klar advarsel: Loven står høyere enn gud.

KIRKE-SKANDALEN

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Justisminister Knut Storberget er klar på at det ikke finnes nåde for Den katolske kirke i Norge eller noen andre som gjemmer seg bak taushetsplikten når de vet eller mistenker at alvorlige overgrep begås.

Nå sender han brev til kirken, andre trossamfunn, advokatforeningen og organisasjonene innen helsesektoren.

- Ble svett

Han advarer om at brudd på den såkalte avvergingsplikten medfører inntil ett år i fengsel. Meldingen til katolske prester er klar: Straffeloven er hevet over gud.

– Grunnen til jeg gjør dette nå er at jeg satt i TV-debatt i går og ble mer og mer svett. Vi står overfor en situasjon hvor Den katolske kirke sier de ikke vil følge straffeloven. Hvis dette hadde vært et annet trossamfunn, ville reaksjonene trolig vært langt sterkere, sier Knut Storberget til Dagbladet.

Han legger ikke skjul på at han er rystet over holdningene som har kommet fram blant biskop og presteskap etter avsløringene om overgrep også i Den norske katolske kirke.

– All offentlig eller selvpålagt taushetsplikt må vike. Her må Den katolske kirke og and-

re ta et reelt oppgjør med seg selv. Hvis ikke de samfunn og organisasjoner med makt, ressurser og posisjon klarer å følge loven, kan vi ikke forvente at barn klarer det. Man plikter å melde ifra hvis man frykter at overgrep begås, understreker Storberget.

Skjerper loven

Nå ønsker han også å skjerpe loven, den såkalte varslingsplikten, straffelovens paragraf 139.

Jeg tar sikte på å få gjennomført denne lovendringen allerede før sommeren. I dag slår avvergingsplikten inn når man er sikker på at en alvorlig straffbar

handling vil skje, jeg ønsker dette utvidet til at det holder med at det er sannsynlig at en slik handling kan skje, sier Storberget.

Videre ønsker han at også medvirkere rammes. Dette er myntet direkte mot organisasjoner og for eksempel trossamfunn, der ledere eller systemet oppmuntrer til taushet og tildekkning.

– Jeg er ikke villig til å gi noen signaler om at dette skal være en sovende paragraf. Tvert om. Dette er en klar advarsel, sier Storberget.

– De som virkelig fortjener gud og lovens beskyttelse er nettopp barna. Det tror jeg også kirken forstår, sier han..

teioven. – Trossamfunn er ingen trisone. Overgrep mot barn skal anmeldees, og plikten til dette skjerpes og klargjøres, skrev Lysbakken på Twitter.

Foto: Kristoffer Egeberg

Truer med fengsel

Justisminister Knut Storberget er sjokkert over tausheten i Den katolske kirke i Norge. Nå kommer han med klar advarsel: Loven står høyere enn gud.

KIRKE- SKANDALEN

Tekst: **Kristoffer Egeberg**
keg@dagbladet.no

Justisminister Knut Storberget er klar på at det ikke finnes nåde for Den katolske kirke i Norge eller noen andre som gjemmer seg bak taushetsplikten når de vet eller mistenker at alvorlige overgrep begås.

Nå sender han brev til kirken, andre trossamfunn, advokatforeningen og organisasjonene innen helsesektoren.

- Ble svett

Han advarer om at brudd på den såkalte avvergingsplikten medfører inntil ett år i fengsel. Meldingen til katolske prester er klar: Straffeloven er hevet over gud.

– Grunnen til jeg gjør dette nå er at jeg satt i TV-debatt i går og ble mer og mer svett. Vi står overfor en situasjon hvor Den katolske kirke sier de ikke vil følge straffeloven. Hvis dette hadde vært et annet trossamfunn, ville reaksjonene trolig vært langt sterkere, sier Knut Storberget til Dagbladet.

Han legger ikke skjul på at han er rystet over holdningene som har kommet fram blant biskop og presteskap etter avsløringene om overgrep også i Den norske katolske kirke.

– All offentlig eller selvpålagt taushetsplikt må vike. Her må Den katolske kirke og and-

re ta et reelt oppgjør med seg selv. Hvis ikke de samfunn og organisasjoner med makt, ressurser og posisjon klarer å følge loven, kan vi ikke forvente at barn klarer det. Man plikter å melde ifra hvis man frykter at overgrep begås, understreker Storberget.

Skjerper loven

Nå ønsker han også å skjerpe loven, den såkalte varslingsplikten, straffelovens paragraf 139.

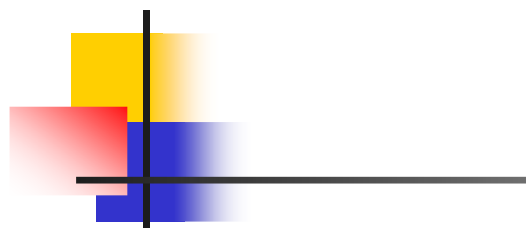
– Jeg tar sikte på å få gjennomført denne lovendringen allerede før sommeren. I dag slår avvergingsplikten inn når man er sikker på at en alvorlig straffbar

handling vil skje. Jeg ønsker dette utvidet til at det holder med at det er sannsynlig at en slik handling kan skje, sier Storberget.

Videre ønsker han at også medvirkere rammes. Dette er myntet direkte mot organisasjoner og for eksempel trossamfunn, der ledere eller systemet oppmuntrer til taushet og tildekking.

– Jeg er ikke villig til å gi noen signaler om at dette skal være en sovende paragraf. Tvert om. Dette er en klar advarsel, sier Storberget.

– De som virkelig fortjener gud og lovens beskyttelse er nettopp barna. Det tror jeg også kirken forstår, sier han..

Justisminister Knut Storberget er sjokkert over tausheten i Den katolske kirke i Norge. Nå kommer han med klar advarsel: Loven står høyere enn gud.

Justisministeren presiserer:

- Storberget understreker at straffeloven gjelder for alle her i landet.
- Regjeringen ser nå et behov for å skjerpe og klargjøre avvergingsplikten (...). Den nye bestemmelsen innebærer at man får plikt til å kontakte politiet, eller på annen måte forsøke å avverge en alvorlig straffbar handling, hvis man holder det som mest sannsynlig at det vil bli begått en slik handling.
- Videre vil avvergingsplikten utvides til å gjelde alle seksuelle handlinger med barn, all vold i nære relasjoner og misbruk av overmaktsforhold.

(Storberget i Dagbladet 28.04.10)

“The Ogden Case”: Studiet av assistert selvmord

- Professor, Kwantlen Polytechnic University, Vancouver.
- Mastergrad på assistert selvmord ved Simon Fraser University, 1992. SFU ønsket ikke videre studier på temaet.
- I 1995 fikk Ogden godkjent doktorgradsprosjekt ved Exeter University, UK. Etter tre år brøt Exeter kontrakten.
- Ogden forlater Exeter 1998, og skriver seg inn som doktorkandidat ved Universitetet i Groningen. Har skiftet studieemene til Nu Tech.
- I 1999, jobb som lærer i kriminologi ved Kwantlen. Får godkjent sitt doktorgradsprosjekt her i 2005. Kwantlen bryter kontrakten i 2006, når Ogden insisterer på å bruke observasjon.
- Etter sterk pågang fra studenter, lærere og den kanadiske universitetslærerorganisasjon (CAUT) får Ogden i 2008 fornyet sin rett til videre forskning på assistert selvmord under ref. til akademisk frihet.
- Forskningsfri fra 2009 til 2011.

Hvilke problem belyser Ogden-saken?

- Vanskelighetene ved å forske på temaer i grenselandet mellom jus og etikk. (Assistert dødshjelp forbudt i Canada.) Konsekvensene av forbud og påbud.
- Press fra myndigheter som krever brudd på taushetsløfte.
- Forskningens frihet. (Konflikt mellom straffelov og universitetslov?)
- Ikke likegyldig hvilke forskningsmetoder som brukes. (Likheter med forskning på andre sensitive tema.)
- Universitetenes ansvar for studenter og forskere.
- Kontraktbrudd.

NAKMI-prosjektet: Udokumenterte migranternes tilgang til og bruk av helsetjenester.

- Det er påbudt ved lov at alle som oppholder seg i Norge har krav på hjelp ved sykdom.
- De som oppholder seg ulovlig har kun rett til hjelp ved akutt sykdom.
- Intervju med migranter uten oppholdstillatelse og helsearbeidere som har kontakt med dem.
- Undersøkelsen viser:
  - Migrantene kommer altfor sent til helsevesenet. Frykter anmeldelse. Kjenner ikke helsearbeidernes taushetsplikt.
  - Helsearbeidernes vanskelige situasjon i skjæringspunktet mellom lovens påbud og profesjonsetikkens normer.
- Hvilke problemfelt belyser denne saken i forhold til lov, konfidensialitet og varslingsplikt?

(NAKMIs skriftserie om minoriteter og helse 1/2010.)

Konkluderende betraktninger

- Forskeren møter de forskningsetiske utfordringer når ulike norm- og verdisystemer kommer i konflikt med hverandre.
- Situasjonen tilspisses når lovverk og offisielt regelverk spiller inn.
- I visse situasjoner kan det være legitimt for forskeren å sette etikk over lov.
- Vi må gå ut fra at forskeren sjelden utfordres av straffelovens § 139, som skaper en vanskelig avveiningssituasjon for forskeren i forhold til konfidensialitet.
- En skjerpet varslingsplikt kan gi større gap mellom det ideelle og det praktisk mulige. Vil et betinget taushetsløfte alltid fungere i forskningssituasjonen? Blokkerer det for innsyn i viktige problemområder?